

SINFDAN TASHQARI ISHLARDA ESHTISHIDA NUQSONI BO'LGAN BOLALARNING OG'ZAKI VA SO'ZLASHUV NUTQINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Askarova Ra'no Imomovna

*Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti
"Surdopedagogika va maxsus pedagogikaning klinik asoslari"
kafedrası o'qituvchisi.*

Tayanch so'zlar: Eshitish nuqsoni, og'zaki nutq, sinfdan tashqari ishlar, kommunikativ kompetensiya, metodika, rivojlantirish.

Annotatsiya / Abstract.

Uz. Mazkur maqolda eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning og'zaki nutqini rivojlantirishda sinfdan tashqari ishlarning ahamiyati, metod va usullari yoritilgan. Shuningdek bolalarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda innovatsion yondashuvlar hamda pedagogik texnologiyalarning o'rni tahlil qilinadi.

Ru. В данной статье освещается важность, методы и техники внеклассных мероприятий в развитии устной речи детей с нарушениями слуха. Также анализируется роль инновационных подходов и педагогических технологий в формировании коммуникативной компетентности детей.

An. This article highlights the importance, methods, and techniques of extracurricular activities in developing the oral speech of children with hearing impairments. It also analyzes the role of innovative approaches and pedagogical technologies in shaping children's communicative competence.

Kirish: Bugungi kunda maxsus talim tizimida eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning og'zaki nutqini rivojlantirish muhim masalalardan biri hisoblanadi. Bunday bolalarda nutqning shakllanishi murakkab jarayon bo'lib, u nafaqat dars jarayonida, balki sinfdan tashqari faoliyat orqali ham samarali rivojlantiriladi.

Sinfdan tashqari ishlarda bolalarning erkin muloqotga kirishishiga, so'z boyligini oshirishga va nutqiy faolligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism: Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining xususiyatlari

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda nutq rivojlanishining xususiyatlari

Eshitishda nuqsoni mavjud bolalarda:

Tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishda qiyinchiliklar kuzatiladi;

Lug'at boyligi cheklangan bo'ladi;

Grammatik tuzlishlarda xatoliklar uchraydi;

Muloqotga kirishish faoligi past bo'ladi.

Shu sababli ular bilan ishlashda maxsus yondashuv va metodika talab etiladi.

2.Sinfdan tashqari ishlarning ahamiyati.
Sinfdan tashqari mashg'ulotlar quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:
Erkin va tabiiy nutqiy muhitni shakillantiradi.
Bolalarda ijtimoiy moslashuvni rivojlantiradi;
Nutqiy faoliyatni rag'batlantiradi;
Individual yondashuvni ta'minlaydi.

3.Og'zaki nutqni rivojlantirish metodlari
Quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

a) O'yin metodlari
Ro'lli metodlar (do'kon, maktab, oila)
Dramtizatsiya (ertak sahnalashtirish)
didaktik o'yinlar.
b)Suhbat metodi.
Kundalik mavzularda suhbatlar.
Savol-javob asosida fikr bildirish.
Rasm asosida hikoya tuzish.
c) Vizual metodlar
rasmlar,kartochkalar
video materiallar
predmetlar orqali tushuntirish
d) Amaliy mashg'ulotlar
Ekskursiyalar.
To'garaklar (rasm ,qo'l mehnati, teatr)
Guruhli faoliyatlar

4.Innovatsion yondashuvlar.
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ham muhim o'rin tutadi:
Interaktiv metodlar (klaster,aqliy hujum)
Akt vositalari (multimedia darslar)
Induvidal rivojlantiruvchi dasturlar.
Natija va muhokama
Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki,sinfdan tashqari ishlar orqali:
Bolalarning nutqiy faolligi oshadi;
Lug'at boyligi kengayadi;
Mustaqil fikrlash rivojlanadi;
Ijtimoiy muhitga moslashuv yaxshilanadi.

Xulosa

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning og'zaki nutqini rivojlantirishida sinfdan tashqari ishlar muhim pedagogik vosita hisoblanadi. To'g'ri tashkil etilgan metodika orqali bolalarning nutqiy ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Akhmedova, L. (2017). Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalar va ularning rivojlanishi. Toshkent: Fan.

Usmonova, N. (2019). Pedagogik yondashuvlar va inkluziv ta'lim. Toshkent: O'zbekiston ta'limi.

Tashkenbaeva, G. (2015). Nutq rivojlanishi va muloqotdagi qiyinchiliklar. Buxoro: Ma'naviyat.

Smith, A. (2021). Communication strategies for children with hearing loss. London: Wiley.

Johnson, P. (2018). Educational psychology and hearing impairment. Cambridge: Cambridge University Press..